

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΜΑΪΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΤΑ ΣΥΜΑΪΚΑ

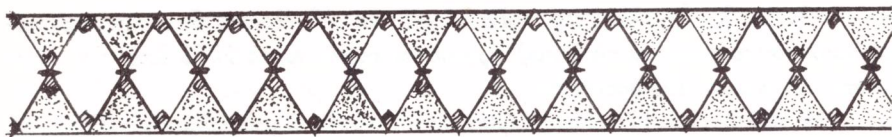
ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΤΟΜΟΣ Α΄

ΑΘΗΝΑΙ
1972

ΧΡΙΣΤΙΝΑΣ Χ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ
ΒΟΗΘΟΥ ΕΝ ΤΩ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΩ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΟ ΤΕΛΙΚΟΝ -ν ΕΙΣ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΙΔΙΩΜΑ ΤΗΣ ΝΗΣΟΥ ΣΥΜΗΣ

Γεωγραφικῶς ἡ νῆσος Σύμη ἀνήκει εἰς τὴν ομάδα τῶν νήσων τοῦ δωδεκανησιακοῦ συμπλέγματος. Τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τῆς Σύμης ὡς καὶ τὸ τῶν ἄλλων νήσων τοῦ αὐτοῦ συμπλέγματος, ὁμοῦ μετὰ τῶν ιδιωμάτων ἐτέρων τινῶν γειτονικῶν νήσων, ἀνήκει εἰς μίαν εὐρυτέραν διαλεκτικὴν ζώνην τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Ἡ ζώνη αὕτη διαφοροτρόπως ἔχει ὀρισθῆ ὑπὸ τῶν μελετητῶν. Οὕτω ὁ μὲν Χατζιδάκις¹ καλεῖ νότια τὰ ἰδιώματα, εἰς ἃ ἀνήκουν καὶ τὰ δωδεκανησιακά, ὁ δὲ Τριανταφυλλίδης² ὀνομάζει ταῦτα νοτιοανατολικά.

Βασικὸν γνώρισμα τῆς διαλεκτικῆς ταύτης ομάδος εἶναι ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ διατήρησις τοῦ τελικοῦ -ν, ἀκόμη καὶ εἰς ἃς θέσεις τοῦτο εἰς τὴν κοινὴν νεοελληνικὴν ἀπεβλήθη, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ εἰς ἑτέρας θέσεις, ἐκ λόγων ἀναλογίας, ἀνάπτυξις αὐτοῦ. Εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην ἐξετάζεται ἡ διάθεσις τοῦ τελικοῦ -ν εἰς τὸ ἰδίωμα τῆς Σύμης καὶ δὴ ὅταν τοῦτο εὐρίσκεται εἰς τὰς ἀκολουθούσους θέσεις:

1. Ἐν ἀπολύτῳ παύσει.
2. Πρὸ φωνηέντων (καὶ διφθόγγων).
3. Πρὸ κλειστῶν ἀήχων φθόγγων, ἀκολουθουμένων ὑπὸ φωνήεντος.
4. Πρὸ συμφωνικῶν συμπλεγμάτων ἀποτελουμένων ἐκ κλειστῶν ἀήχων φθόγγων ἀκολουθουμένων ὑπὸ ἑρρίνου ἢ ὑγροῦ.
5. Πρὸ οἰουδήποτε ἄλλου συμφωνικοῦ συμπλέγματος ἢ πρὸ διπλῶν συμφώνων³ ἢ τῶν συμφώνων ξ καὶ ψ.

1. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ, Μεσαιωνικά καὶ Νέα Ἑλληνικά, ἐν Ἀθήναις 1905, τ. Α', σ. 250-251.

2. ΜΑΝΟΛΗ Α. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ, Ἄπαντα, τ. 3ος, Νεοελληνικὴ Γραμματικὴ, Ἱστορικὴ Εἰσαγωγή, Ἀθήνα 1938, σσ. 68, 259.

3. Διὰ τοῦ ὅρου «διπλᾶ σύμφωνα» δὲν ἐννοοῦνται ἐνταῦθα τὰ συνήθως ὡς τοιαῦτα χαρακτηριζόμενα ζ, ξ, ψ, διότι τὸ μὲν ζ ἀποτελεῖ ἴδιον φώνημα τῆς ἐλληνικῆς, τὸν τριβόμε-

6. Πρὸ διαρκῶν φθόγγων: τριβομένων, ἐρρίνων ἢ ὕγρῶν, ἀκολουθουμένων ὑπὸ φωνήεντος.

Ὡς πηγαί ἐχρησιμοποιήθησαν τὰ ἑξῆς: 1) +Πρωτοπρ. Σωτηρίου Ἀλ. Καρανικόλα, Τὸ γλωσσάριον τοῦ ιδιώματος τῆς Σύμης, στοιχεῖα Α-Γ, ἐπιμελεία Ἀναστ. Καραναστάση καὶ Ἀλεξ. Καρανικόλα, Δωδεκανησιακὸν Ἀρχεῖον, τ. Δ' (1962), σσ. 142-213. 2) Τοῦ Αὐτοῦ, Συμαϊκὰ λαογραφήματα, ἐπιμελεία Ἀλεξ. Καρανικόλα, Λαογραφία, τ. ΙΖ' (1957-1958), σσ. 409-440. 3) Δημοσθένους Χαβιαρᾶ, Συμαϊκὰ (δημῶδη παραμῦθια), Ζωγράφειος Ἀγών, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1891, τ. Α', σσ. 233-265 καὶ 4) ἀνέκδοτος συλλογὴ γλωσσικοῦ ὕλικου γενομένη ὑπ' ἐμοῦ.

Διὰ τὴν πιστοτέραν ἀπόδοσιν τῆς φωνητικῆς τοῦ ιδιώματος χρησιμοποιοῦ τὸς λατινικοὺς χαρακτῆρας *b, d, g* πρὸς δῆλωσιν τῶν κλειστῶν ἡχηρῶν ἄρρίνων, ἢ ἄλλως ἀπερρινωμένων, φθόγγων, τὰ σύμφωνα *π', τ', κ'*, ὡς τὸ δεύτερον σκέλος τῶν ἐκ διπλῶν συμφώνων ἀποτελουμένων συμπλεγμάτων, πρὸς δῆλωσιν τῶν ἀντιστοιχῶν δασέων *φ, θ, χ* καὶ τὸ σύμβολον *χ'*, ὅπερ, πρὸ τῶν φωνηέντων *e* καὶ *i*, ἔχει τὴν φωνητικὴν ἀξίαν τοῦ γαλλικοῦ *ch*. Παῦλα μεταξὺ δύο λέξεων δηλοῖ συνεκφοράν, μεταξὺ δὲ δύο ὁμοίων συμφώνων δηλοῖ τὴν διατήρησιν τῆς προφορᾶς ἀμφοτέρων τῶν συμφώνων τούτων. Ἀπόστροφος τέλος πρὸ λέξεως δηλοῖ ἀποβολὴν τοῦ ἀρκτικοῦ φωνήματος (φωνήεντος ἢ συμφώνου) τῆς λέξεως.

1. Τὸ τελικὸν *-ν* ἐν ἀπολύτῳ παύσει ἀποβάλλεται. Π.χ.: ἀβανιά¹-σοῦ ἔβγάλα; (=ἐβγάλαν), γράμ-μα νὰ μᾶς-ι-στεῖλον (=στεῖλουν), ἄ μου τὸ διαλύσου (=διαλύσουν), τῶ-βέδ' -ἀγόρω (=ἀγόρων), ἀπὸν τόφ-φόο-δω (=φόν-βον των).

2. Πρὸ φωνηέντων (καὶ διφθόγγων) τὸ τελικὸν *-ν*, εἴτε τὸ ἐκ παραδόσεως ὑπάρχον εἴτε τὸ ἀναλογικῶς ἀναπτυχθέν, διατηρεῖται, οὐδεμίαν φωνητικὴν ἀλλοίωσιν ὑφιστάμενον, καὶ συνεκφέρεται μετὰ τῆς ἐπομένης λέξεως. Π.χ.: ἔν-εῖναι-ἀκόμα², ἔχ'εμ-μιὰν-ἄλωποῦ³, ἐπῆα στὸβ-βασιλιὰν-οἱ ἄλλοι. ἐφύαν-ἐκεῖνοι⁴.

νον φατιακὸν ἡχηρὸν φθόγγον ζ, ὅστις εἰς τὸ ἐξεταζόμενον ἰδίωμα ἀπαντᾷ ὡς ὁ ἀντίστοιχος προστριβόμενος φθόγγος dζ, τὰ δὲ ξ καὶ ψ φωνητικῶς ἀποτελοῦν συμφωνικά συμπλέγματα δηλούμενα ὡς [ks], [ps]. Διὰ τοῦ ὅρου «διπλᾶ σύμφωνα» χαρακτηρίζονται ἐνταῦθα συμφωνικά συμπλέγματα ἀποτελούμενα ἐκ τῆς ἐπαναλήψεως (ἀναδιπλώσεως, διπλασιασμοῦ) ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ συμφώνου π.χ. θ-θ, λ-λ, ν-ν κ.λ.π. Ἡ προφορὰ τῶν διπλῶν συμφώνων χαρακτηρίζεται διὰ παρατάσεως τῆς διαρκείας τῆς ἀρθρώσεως τούτων.

1. ἀβανιά, ἡ = ἡ συκοφαντία.

2. δὲν εἶναι ἀκόμη.

3. ἔχ'ε = εἶχε ἄλωποῦ, ἡ = ἡ ἄλεποῦ.

4. ἐφυγαν ἐκεῖνοι.

3. Τὸ τελικὸν -ν εὐρίσκόμενον πρὸ τῶν κλειστῶν ἀήχων φθόγγων π-, τ-, κ-, ὡς ἀρκτικῶν ἐπομένης λέξεως ἀκολουθουμένων ὑπὸ φωνήεντος, τρέπει τούτους εἰς τοὺς ἀντιστοίχους ἡχηροὺς κλειστοὺς φθόγγους *b, d, g*¹ καὶ ἀποβάλλεται χωρὶς νὰ ἀφήσῃ ἔχνη ἐν τῇ προφορᾷ², τὸ δὲ πρὸ αὐτοῦ φωνῇεν συνεκφέρεται μετὰ τῆς ἐπομένης λέξεως. Οὕτως ἔχομεν:

$\nu + \pi = b$: τῶ-βέδ'-ἀγόρω, 'ὰ τῇ-βάρης³, ἄ-βεινᾶς.

$\nu + \tau = d$: ἀθεκιά-δοὺς ἔχω⁴, ἦρτε-δὸ μεσημέρι, 'ὰ τὸ-δαξιδέψης⁵.

$\nu + \kappa = g$: εἶναι-γαλά, τῇ-γακῇ-γαρδιά, 'ἐ-γάμνει, 'ὰ-γερδέψω⁶.

Παρόμοιον φαινόμενον ἀπαντᾷ εἰς τὰ πλεῖστα δωδεκανησιακὰ ἰδιώματα⁷.

4. Ἡ αὐτή, περὶ ἧς ἐν τῇ προηγουμένη παραγράφῳ, τροπὴ τῶν κλειστῶν ἀήχων φθόγγων εἰς τοὺς ἀντιστοίχους ἡχηροὺς, ὅταν προηγῇται τελικὸν -ν, παρατηρεῖται καὶ ὅταν τούτους ἀκολουθῇ ἔρρινος ἢ ὑγρὸς φθόγγος⁸. Οὕτω προκύπτουν τὰ συμπλέγματα⁹:

$\nu + \pi\nu = b\nu$: στὸ-βνεμ-ματικό¹⁰, 'ἐ-βνέει¹¹.

$\nu + \pi\lambda = b\lambda$: τῇ-βλώρη, τὸ-βλοῦτο, μῆ-βλύν-νης.

$\nu + \pi\rho = b\rho$: ἄγριο-βράμα, ἔρριξε-βρῶτα, 'ὰ τῇ-βροῦπαδῆσου.

1. Τοῦτο ὀρίζεται ὑπὸ πανελληνίου φθογγολογικοῦ νόμου (πρβλ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ, ἔνθ. ἀν. σ. 164).

2. Εἷς τινὰ δωδεκανησιακὰ ἰδιώματα τὸ ἔρρινον διατηρεῖται πρὸ τῶν ἡχηρῶν κλειστῶν φθόγγων, πρβλ. ΧΡΙΣΤΟΥ Γ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ, Φωνητικὴ τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων Κύπρου, Δωδεκανήσου καὶ Ἰκαρίας, ἐν Ἀθήναις 1929, σ. 40.

3. νὰ τὴν πάρης.

4. εἶναι ὅλοι τοὺς ξαπλωμένοι, λόγῳ ἀσθενείας.

5. νὰ τὸν ταξιδέψης = νὰ τὸν πᾶς (νὰ τὸν στείλῃς) μετὰ τὸ πλοῖο (λέγεται ἐπὶ ἀσθενῶν, ὅταν ἡ ἀσθενεία τῶν εἶναι δυσθεράπευτος ἐν τῇ νήσῳ).

6. ἂν κερδέψω = ἂν κερδίσω.

7. Βλ. ΑΓΑΡΙΤΟΣ G. TSOPANAKIS, Essai sur la Phonétique des parlers de Rhodes, ἐν Β. Ν. J., Athen 1940, σ. 128. ΧΡΙΣΤΟΥ ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ, ἔνθ. ἀν. σ. 40-41. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗ, Ἡ Φωνητικὴ τῶν ἰδιωμάτων τῆς νήσου Κῶ, ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 67. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Τὸ ἰδιῶμα τῆς Ἀστυπалаίας, Ἐπετηρὶς τοῦ Λεξικογραφικοῦ Δελτίου, τ. Η', Ἀθήναις 1958, σ. 122. ΧΡΙΣΤ. Ι. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, Τοπωνυμικὴ τῆς Ρόδου, Ρόδος 1951, σ. 245. Εἰς τὰ ἰδιώματα Καρπάθου καὶ Κάσου τὸ τελικὸν -ν εὐρίσκόμενον πρὸ τῶν π-, τ-, κ- ὡς ἀρκτικῶν ἐπομένης λέξεως ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτά, πρβλ. ΚΩΝ. ΜΗΝΑ, Τὰ ἰδιώματα τῆς Καρπάθου, Ἀθήνα 1970, σ. 69: τῇπ πόρτα, σὰτ τοῦ πῶ, τὸκ κῆπο καὶ Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ - ΝΟΥΓΑΟΥ, Γλωσσικὰ καὶ Λαογραφικὰ τῆς νήσου Κάσου (Δωδεκανήσου), Ἀθήναις 1936, σ. 10: τὸπ πεθθερό, τῇτ τάβλα, τῇκ κόλλα.

8. ΑΓΑΡΙΤΟΣ G. TSOPANAKIS, ἔνθ. ἀν. σ. 128.

9. Τὰ συμφωνικὰ συμπλέγματα πμ, τν, κμ δὲν ἀπαντοῦν ὡς ἀρκτικὰ λέξεως εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν.

10. πνεμ-ματικός, ὅ = ὁ πνευματικός, ὁ ἐξομολόγος.

11. δὲν πνέει

$\nu + \tau\mu = d\mu$: τὸ-*δηματάρχη*.
 $\nu + \tau\lambda = d\lambda$: τὸ-*δλαγαρά*¹.
 $\nu + \tau\rho = d\rho$: τὴ-*δροφή*.
 $\nu + \kappa\nu = g\nu$: ἔ-*δδ-γνήθω*².
 $\nu + \kappa\lambda = g\lambda$: τὸ-*γλέφτη*, ἔ-*γλείω*.
 $\nu + \kappa\rho = g\rho$: ἔ-*πιν-νε-γρασί*, ἔ-*γρέμ-μεται*.

5. Τὸ τελικὸν -ν πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ οἰουδήποτε ἄλλου συμφωνικοῦ συμπλέγματος (ἐκτὸς τῶν ἐν τῇ προηγουμένη παραγράφῳ 4 ἀναφερθέντων) ἢ πρὸ λέξεως ἀρχομένης ἀπὸ διπλοῦ συμφώνου, ἢ ἀπὸ τῶν συμφώνων ξ ἢ ψ ἀποβάλλεται, ἐὰν ἡ λέξις αὕτη εἶναι οἰοδήποτε μέρος τοῦ λόγου ἐκτὸς ρήματος.

Π.χ. : τὴ γλῶσ-σα, τὸ δρόμο, τὴ δζωή, τὴ Στρατερῇ,
 τὴ μ-ματιά, τὴ θ-θύμηση, τὸ π-πᾶλ-λαρό³,
 στὴ ξέρα⁴, στὸ ξένον-ἄθροπο, τὸ ψωριάρη, τὴ ψυχίμ-μον.

Ἐὰν ὅμως τὸ τελικὸν -ν εὐρεθῇ πρὸ ρήματος ἀρχομένου ἐκ τῶν συμφωνικῶν τούτων συμπλεγμάτων, διατηρεῖται μὲν, μετὰξὺ ὅμως τῶν δύο λέξεων ἀναπτύσσεται ἐν ἐπενθετικόν⁵ φωνῆν -ι-⁶. Τὸ φαινόμενον τοῦτο⁷ εἶναι

1. τλαγαράς, ὁ = ὁ ὑπερύψηλος, ὁ μεγαλόσωμος.

2. δὲν τὸν κνήθω.

3. π-πᾶλ-λαρός, ὁ = ὁ εὐήθης

4. ξέρα, ἡ = ὁ σκόπελος

5. Τὸν ὅρον «voyelle épenthétique» χρησιμοποιεῖ ὁ ΑΓΑΠΗΤΟΣ Γ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗΣ, ἐνθ. ἀν. σ. 80. Οὗτος εἰς τὸ ἔργον του «Τὸ ἰδίωμα τῆς Χάλκης», Ρόδος 1949, σ. 25 καλεῖ τὸν φθόγγον τοῦτον «διαβιβαστικόν». Ὁ ΧΡΙΣΤΟΣ Γ. ΠΑΝΤΕΛΙΑΔΗΣ, ἐνθ. ἀν. σ. 19, χαρακτηρίζει τοῦτον ὡς «συνοδίτην φθόγγον», ὁ δὲ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Μ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ, Ἡ Φωνητικὴ τῶν ἰδιωμάτων τῆς νήσου Κῶ, ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 48 καλεῖ αὐτὸν «εὐφωνικόν».

6. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει, ὅταν ἡ λέξις, ἥτις προηγεῖται τοῦ ρήματος, λήγῃ εἰς -ς π.χ. : γράμ-μα νὰ μᾶς-ι-στείλουν, ἄς τοὺς-ι-ξιάσουμε (= ἄς τοὺς ξεχάσουμε). Εἰς τινὰ ἰδιώματα ἔχομεν -ε- ἀντὶ -ι-, πρβλ. ΑΓΑΠΙΤΟΣ Γ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗΣ, Essai sur la Phonétique des parlers de Rhodes, ἐν Β.Ν.Ι., Athen 1940, σ. 79 κ. ἐξ. ΧΡΙΣΤ. Ι. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ἐνθ. ἀν. σ. 241. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Μ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ, ἐνθ. ἀν. σ. 48. ΑΓΑΠΗΤΟΥ Γ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗΣ, Τὸ ἰδίωμα τῆς Χάλκης, Ρόδος 1949, σ. 25. ΚΩΝ. ΜΗΝΑ, ἐνθ. ἀν. σ. 49. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Μ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ, Τὸ ἰδίωμα τῆς Ἀστυπαλαίας, Ἐπετηρὶς τοῦ Λεξικογραφικοῦ Δελτίου, τ. Η' (1958), σ. 122.

7. ΑΓΑΠΙΤΟΣ Γ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗΣ, Essai sur la phonétique des parlers de Rhodes, ἐν Β.Ν.Ι., Athen 1940, σ. 79. ΧΡΙΣΤΟΥ Γ. ΠΑΝΤΕΛΙΑΔΟΥ ἐνθ. ἀν. σ. 20 κ. ἐξ. ΑΓΑΠΗΤΟΥ Γ. ΤΣΟΠΑΝΑΚΗΣ, Τὸ ἰδίωμα τῆς Χάλκης, Ρόδος 1949, σ. 25. ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΚΟΜΝΗΝΟΥ, Τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ Καστελλορίζου, Ἀθῆναι 1970, σ. 40. ΧΡΙΣΤ. Ι. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ἐνθ. ἀν. σ. 241. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Μ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗΣ, Ἡ Φωνητικὴ τῶν ἰδιωμάτων τῆς νήσου Κῶ, ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 48 κ. ἐξ. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Τὸ ἰδίωμα τῆς Ἀστυπαλαίας, Ἐπετηρὶς τοῦ Λεξικογραφικοῦ Δελτίου, τ. Η', Ἀθῆναι 1958, σ. 122. ΚΩΝ. ΜΗΝΑ, ἐνθ. ἀν. σ. 49.

συνηθέστατον, κυρίως εις ἃς περιπτώσεις τῶν ρημάτων προηγούνται αἱ λέξεις: δέν, μὴν, ἄν, τόν, τήν.

Π.χ.: ᾽ὰ τὸν-ι-βγάλῃτε, ᾽ὰ μὴν-ι-σκοτωθῇς, ᾽ὰ τὸν-ι-βοίσης, χάριν-ι-δζητῶ,
᾽ἐ-δὸν-ι-γλέπω¹, ᾽ἐν-ι-χρειάδζεται, ἄν-ι-᾽ρπάξης.
᾽ἐ-δὸν-ι-θ-θυμοῦμαι, ᾽ἐν-ι-λ-λιοστεύγει², ᾽ἐ-δὸν-ι-μ-ματιάδζω.
μὴν-ι-ν-᾽νοίξης.
᾽ὰ τὸν-ι-ξυπνήσης, ᾽ἐν-ι-ψιχαλ-λουδιδζει³.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει, ὅταν τὸ τελικὸν -ν εὐρεθῇ πρὸ ρήματος ἀρχομένου ἀπὸ ἀπλοῦ συμφώνου (ἐκτός τῶν π-, τ-, κ-) ἀκολουθουμένου ὑπὸ τοῦ ἡμιφώνου ι. Π.χ.: ᾽ἐν-ι-βιάδζομαι, ᾽ὰ τήν-ι-διαβάσης, ᾽ὰ τήν-ι-διώξης.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ ἐπενθετικοῦ τούτου φθόγγου -ι- ἐξομαλύνει τὴν προκύπτουσαν δυσκολίαν τῆς ἐν συνεκφορᾷ ἐκφωνήσεως τῶν δημιουργουμένων πολυσυμφωνικῶν συμπλεγμάτων. Ἀλλως δυσπρόφερτοι θὰ ᾤσαν φράσεις ὡς: μὴν σκοτωθῇς, ἄν ᾽ρπάξης, ἐν ψιχαλ-λουδιδζει. Προσθέτω ὅτι ὁ φθόγγος οὗτος δὲν ἀνήκει εἰς τὸ θέμα τοῦ ρήματος, ἀλλ' ἀναπτύσσεται, ἐπ' εὐκαιρίᾳ, μόνον ἐν συνεκφορᾷ. Διὰ τοῦτο, ὅταν τὰ ρήματα ταῦτα προφέρωνται μόνᾳ ἢ ὅταν προηγῇται τούτων λέξις λήγουσα εἰς φωνῆεν, ὁ φθόγγος οὗτος -ι- δὲν ἀκούεται ἐν ἀρχῇ⁴ π.χ. θ-θυμᾶσαι, ᾽ν-νοῖζε μου, ᾽ὰ σὲ ᾽ρπάζω.

6. Τὸ τελικὸν -ν εὐρισκόμενον πρὸ τῶν διαρκῶν φθόγγων, τ.ἔ. τριβομένων ἡχηρῶν β-, δ-, γ-⁵ καὶ ἀήχων φ-, θ-, σ-, χ-, ἐρρίνων μ-, ν- καὶ ὑγρῶν λ-, ρ-, ἀκολουθουμένων ὑπὸ φωνήεντος, ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτούς, προκύπτουν δ' οὕτω ἀντιστοίχως τὰ ἐξῆς ἐκ διπλῶν συμφώνων ἀποτελούμενα συμπλέγματα: ν+β=β-β: σὰβ-βαριόρρωστος, ᾽ἐβ-βαριέσαι, τὸ-βαερμιώτηβ-βάλ-λω⁶.

1. δέν τὸν βλέπω.

2. δέν λιγοστεύει.

3. δέν ψιχαλίζει. Ψιχαλ-λούδα, ἡ = ἡ ψιχάλα

4. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν. ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ, ἐνθ. ἀν. σ. 230 κ. ἐξ. AGAPITOS G. TSOPANAKIS, Essai sur la phonétique des parlers de Rhodes, ἐν Β. Ν. J, Athen 1940, σ. 80 κ. ἐξ. ΧΡΙΣΤΟΥ Γ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ, ἐνθ. ἀν., σ. 20

5. Εἰς τοὺς διαρκεῖς ἡχηροὺς τριβομένους φατνιακοὺς φθόγγους ἀνήκει ἐν τῇ κοινῇ νεοελληνικῇ καὶ ὁ φθόγγος ζ, ὁ ὁποῖος εἰς τὸ ἰδιῶμα τῆς Σύμης ἐμφανίζεται ὡς ὁ ἀντίστοιχος προστριβομένος φθόγγος δζ. Εἰς ἃ δωδεκανησιακὰ ἰδιώματα ὁ φθόγγος ζ ἀπαντᾷ, τὸ εὐρισκόμενον πρὸ αὐτοῦ τελικὸν -ν ἢ ἀφομοιοῦται πρὸς αὐτὸν (πρβλ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Μ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗ, Ἡ φωνητικὴ τῶν ἰδιωμάτων τῆς νήσου Κῶ, ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 66: τῆς-ζωήμου, τὸς-ζυό(ν). ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Τὸ ἰδιῶμα τῆς Ἀστυπαλαίας, Ἐπετηρὶς τοῦ Δεξιογραφικοῦ Δελτίου, τ. Η', Ἀθῆναι 1958, σ. 121: τῆς ζωή, τῆς ζάχαρι) ἢ ἀποβάλλεται (πρβλ. ΜΙΧΑΗΛ Κ. ΚΟΜΝΗΝΟΥ, ἐνθ. ἀν., σ. 53: τῆ ζάλη. AGAPITOS G. TSOPANAKIS, ἐνθ. ἀν. σ. 127: τῆ ζωήσ-σου. ΧΡΙΣΤ. Ι. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ἐνθ. ἀν., σ. 246: τὸ ζυό).

6. τὸν Παερμιώτη βάζω. Παερμιώτης, ὁ = ὁ Πανορμίτης· ἐπωνυμία τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ. Τυγχάνει γνωστὴ ἡ περίφημος Μονὴ τοῦ Ταξιάρχου Μιχαήλ τοῦ Πανορμίτου ἐν Σύμῃ.

- $\nu + \delta = \delta - \delta$: τήδ-δουλειά, καλήδ-δύναμη, ᾗ σαῖς τήδ-δώκω, ᾗδ-δένω.
 $\nu + \gamma = \gamma - \gamma$: σημαίνουγ-γοῦλοι¹, τὸγ-γαῖρό, ᾗγ-γένεται², ᾗδ-δήγ-γυρεύου.
 $\nu + \varphi = \varphi - \varphi$: τὸφ-φοῦρο, σὰφ-φάδασμα, ᾗφ-φοοῦμαι, ᾗ τήφ-φάη.
 $\nu + \theta = \theta - \theta$: στὸθ-θεριστή, ἐγίνησθ-θαλασ-σινοί, ᾗθ-θωρεῖς, τὸ παιδίθ-θέλει.
 $\nu + \sigma = \sigma - \sigma$: γροικοῦσ-σάματ-τ᾽ά, τὸ λάδισ-σον, ᾗς-σαλεύγει, ᾗ τὸσ-ση-κώση.
 $\nu + \chi = \chi - \chi$: τήχ-χ᾽έρα³, περίσ-σαχ-χάρη, ᾗ μήχ-χαρῆς⁴, ᾗ τήχ-χ᾽αιρε-τήσου.
 $\nu + \mu = \mu - \mu$: τὸ καίμυ-μας, ᾗ τὸ-γάμουμ-μαρμαρένο, ᾗμ-μολέρει⁵, ᾗμ-μαεύγει⁶.
 $\nu + \nu = \nu - \nu$: ἀμίλητον-νερό, μέραν-νύχτα, ᾗ τήν-νικήσης⁷.
 $\nu + \lambda = \lambda - \lambda$: στὸλ-λαιμό, ἐτοιμάδζετολ-λοιπό, ᾗ μὴ-δὴλ-λησμονήσης⁸.
 $\nu + \rho = \rho - \rho$: τήρ-ραβωνιαστικιάμ-μον, στὸρ-ράφτη, ᾗρ-ρουφῶ.

Ἀνάλογα φαινόμενα συναντῶνται εἰς τὰ πλεῖστα δωδεκανησιακὰ ιδιώματα⁹.

Ἐν συμπεράσματι τὸ τελικὸν -ν εἰς τὸ ιδίωμα τῆς Σύμης:

1. Ἀποβάλλεται ἐν ἀπολύτῳ παύσει.
2. Διατηρεῖται πρὸ φωνηέντων (καὶ διφθόγγων).
3. Τρέπει τὸν ἀκολουθοῦντα κλειστὸν ἄηχον φθόγγον εἰς τὸν ἀντίστοιχον ἤχηρόν.
4. Ἀποβάλλεται πρὸ λέξεων ἀρχομένων ἀπὸ ὀρισμένων συμφωνικῶν συμπλεγμάτων, ἐκτὸς ἐὰν ἡ λέξις αὕτη εἶναι ρῆμα, ὅποτε διατηρεῖται καὶ ἀναπτύσσεται ὁ ἐπενθετικὸς φθόγγος -ι- καὶ
5. Ἀφομοιοῦται πρὸς τοὺς διαρκεῖς φθόγγους¹⁰.

1. γοῦλοι = ὅλοι.

2. δὲν γίνεταί.

3. χ᾽έρα, ἡ = τὸ χέρι.

4. νὰ μὴν χαρῆς.

5. (δ)ἐν μολέρει = δὲν ἐκπυρσοκροτεῖ.

6. (δ)ἐν μαεύγει = δὲν μαζεύει.

7. Ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ἀφομοιώσεως, ἀλλὰ μᾶλλον περὶ διατηρήσεως τοῦ τελικοῦ -ν πρὸ τοῦ ἀρκτικοῦ ἐρρίνου τῆς ἐπομένης λέξεως.

8. νὰ μὴν τήν λησμονήσης.

9. Βλ. AGAPITOS G. TSOPANAKIS, ἔνθ' ἄν., σ. 126 κ. ἐξ. ΧΡΙΣΤΟΥ Γ. ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ, ἔνθ. ἄν., σ. 48. Μ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ - ΝΟΥΡΟΥ, ἔνθ. ἄν., σ. 10. ΜΙΧΑΗ Κ. ΚΟΜΝΗΝΟΥ, ἔνθ. ἄν., σ. 54. ΧΡΙΣΤ. Ι. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ, ἔνθ. ἄν., σ. 245. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Μ. ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗ, Ἡ φωνητικὴ τῶν ιδιωμάτων τῆς Κῶ, ἐν Ἀθήναις 1963, σ. 66. ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ, Τὸ ιδίωμα τῆς Ἀστυπάλαιας, Ἐπετηρὶς τοῦ Λεξικογραφικοῦ Δελτίου, τ. Η', Ἀθῆναι 1958, σελ. 121.

10. Θεωρῶ χρέος νὰ εὐχαριστήσω θερμῶς τὸν Πρόεδρον τῆς Ἐπιτροπῆς Συμαϊκῶν Ἐκδόσεων κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ ΚΑΡΑΝΙΚΟΛΑΝ διὰ τὰς πολυτίμους ὑποδείξεις του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΚΑΡΑΝΑΣΤΑΣΗ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ Μ., Τὸ ἰδίωμα τῆς Ἀστυπαλαίας, Ἐπετηρὶς τοῦ Λεξικογραφικοῦ Δελτίου, τ. Η', Ἀθῆναι 1958.

— Ἡ φωνητικὴ τῶν ἰδιωμάτων τῆς νήσου Κῶ, ἐν Ἀθήναις 1963 (ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπετηρίδος τοῦ Λεξικογραφικοῦ Δελτίου, τ. Ι', Ἀθῆναι 1963).

ΚΟΜΝΗΝΟΥ ΜΙΧΑΗΛ Κ., Τὸ γλωσσικὸ ἰδίωμα τοῦ Καστελλορίζου, Ἀθῆναι 1970.

ΜΗΝΑ ΚΩΝ., Τὰ ἰδιώματα τῆς Καρπάθου, Ἀθήνα 1970.

ΜΙΧΑΗΛΙΔΟΥ-ΝΟΥΑΡΟΥ Μ., Γλωσσικὰ καὶ Λαογραφικὰ τῆς νήσου Κάσου (Δωδεκανήσου), Ἀθῆναι 1936.

ΠΑΝΤΕΛΙΔΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ Γ., Ἡ φωνητικὴ τῶν νεοελληνικῶν ἰδιωμάτων Κύπρου, Δωδεκανήσου καὶ Ἰκαρίας, ἐν Ἀθήναις 1929.

ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΧΡΙΣΤ. Ι., Τοπωνυμικὸ τῆς Ρόδου, Ρόδος 1951.

ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗ ΜΑΝΟΛΗ Ἀ., Ἀπαντα, τ. 3ος, Νεοελληνικὴ Γραμματική, Ἱστορικὴ Εἰσαγωγή, Ἀθήνα 1938.

TSOPANAKIS AGAPITOS G., Essai sur la phonétique des parlers de Rhodes, ἐν Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher, Athen 1940.

ΤΣΟΠΑΝΑΚΗ ΑΓΑΠΗΤΟΥ Γ., Τὸ ἰδίωμα τῆς Χάλκης (Δωδεκανήσου), Ρόδος 1949.

ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ ΓΕΩΡΓΙΟΥ Ν., Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Ἑλληνικά, τ. Α', ἐν Ἀθήναις 1905.

